

Helighet i vardagen

Vad innebär helighet i dag? Vad innebär det att leva heligt? Madeleine Fredell diskuterar i denna artikel olika aspekter på helighet i vardagen.

Fasteperioden har startat och många kristna vill göra rent i sina inre hus. Det är inte fel att blicka inåt bara vi inte stannar där. Det är inte fel att be mer bara vi inte tror att bön har att göra med en dialog med Gud där Gud förläggs långt från vardagen och våra medmänniskor. Och matfasta gör oss troligen inte heligare bara mindre kommunikativa och kanske till och med sura. Fastan kan däremot vara en utmärkt period för att reflektera över vad det är att vara en *hel* människa. Vår väg mot helighet och gudomliggörande är inget hinderlopp där muskler och senor ska spännas till sitt yttersta och magen skrika efter föda. Om du vill bli helig är det bättre att spänna av, stänga av nyhetsflödet, äta gott och möta Guds blick av oändlig barmhärtighet. Den blick som vi är kallade att se på tillvaron och våra medmänniskor med.

Helgon och helighet har ofta förknippats med något specifikt ”katolskt” i snäv bemärkelse. Andra Vatikankonciliet, katolska kyrkans stora reform 1962 – 1965, betonade däremot att alla människor var kallade till helighet¹. Att bli en hel människa måste rimligen vara en målsättning för varje person alldeles oavsett religiös eller kulturell tillhörighet. Att vara hel innebär att vara i balans med sig själv, med den jag verkligen är, att vara sin kallelse. Om en religion och en tro kan vara ett stöd för detta så desto bättre. Reflektionen över heliga människor i vardagen och studiet av de mer formellt utnämnda helgonen visar att själva utövandet av en tros-tradition har en tendens att med tiden bli mindre konventionellt i en helig människas liv.

Heliga människor är inga perfekta människor. De är faktiskt raka motsatsen! Men de är inte så sällan fullkomli-

ga. Det perfekta är något slutet, något som inte är öppet för förändring och växt. En fullkomlig människa inser sina brister och är öppen för utveckling. Uppmaningen att vara fullkomlig i Matt 5:48 är således inte så svårt att leva upp till – om vi är öppna för en Gud som är i förvandling.

Morfar

För mig är min morfar, Per Hansson, sinnebilden för en hel och helig människa. Han hörde till de ödmjuka och stilla i landet, de som med sina händer byggde rättfärdighet utan att göra något väsen av sig. Han personifierade Saligprisningarna och den texten säger något om vad helighet är. Begreppet ”salig” är förstås problematiskt eftersom det låter passivt och min morfar var allt annat än passiv. Det grekiska ordet *makarios* ligger närmare ett aktivt lyckorus. Den franske bibelöversättaren André Chouraqui väljer att återge det med ”*En marche*”, alltså ”sätt er i rörelse” ni som är fattiga i anden, ödmjuka, barmhärtiga, och så vidare. Inom parentes kan jag inte låta bli att undra om den franske presidenten Emanuel Macron hade låtit sig inspireras av Chouraqui när han grundade sin rörelse ”*En Marche!*”.

Min morfar sade inte så mycket, men han var och gjorde desto mer. När han arbetade med trä var det som om gudomliga händer hade format denna levande materia till något både praktiskt användbart och vackert, något som kunde få andra att se Gud i materien. Kroppen och materien är centrala i kristen tro, Gud blev kött, och därför är det vår kallelse att se den gudomliga närvaron i alla naturens verk likaväl som att möta Guds avbild i varje enskild människa. Vår uppgift är att i allt och överallt avslöja och framkalla det gudomliga. Även

rena bruksting ska påminna om Guds närvaro som Karin Boye skrev *Jag ville måla en träsked så, att människorna anade Gud!*²

Morfar föddes 1880 på en liten gård utanför Eslöv och eftersom han var den yngste i syskonskaran kunde han inte ärva någon jord utan blev tvungen att skaffa sig ett yrke. Han blev vagnhjulsmakare i slutet av 1890-talet. Det innebar att han var både smed och träarbetare. Efterfrågan på vagnhjulsmakare blev förstås mindre och mindre och han fortsatte istället som parketläggare, först i Malmö och sen i Stockholm. Han blev lite av en kändis inom branschen och fortsatte att arbeta ända tills han fyllt 80 år. Heligheten låg nu inte i yrkesutövningen i sig, utan i *hur* han arbetade, vilket förhållningssätt han hade både till själva jobbet, till materien, till arbetskamraterna och till familj och vänner. Morfar respekterade mig fullt ut som en egen person. När jag i perioder bodde hos honom minns jag särskilt stunderna i hans knä när han läste Stockholms-tidningen för mig. Och det bästa av allt, när han lärde mig att spela kort! Men det som verkligen etsat sig fast är hur han såg på träet, som en levande materia som man skulle respektera för att kunna forma den till ett praktiskt bruksföremål. Per Hansson såg det gudomliga i skapelsen och förmedlade det genom sitt sätt att vara och använda sig av materien till andras tjänst. Han var ödmjuk, renhjärtad och barmhärtig. Han var helig. Han fick andra att möta Gud i sig själva och i den materiella omgivningen.

Är det heligt att be ständigt?

Vad menar Paulus när han skriver att vi ska be ständigt? Med en moralistisk glättighet uppmanar Paulus oss: ”Var alltid glada, be ständigt och tacka hela

tiden Gud. Gör så, det är Guds vilja i Kristus Jesus. Släck inte anden, förakta inga profetior men pröva allt. Ta vara på det som är bra, och avhåll er från allt slags ont” 1 Thess 5:16-22.

Om vi nu bortser från det lite väl hurtiga i att alltid vara glada vilket väl snarast ska tolkas som att vara i balans och öppen, så vad innebär det att be ständigt? Paulus kan omöjligt mena att vi ska gå runt och rabbla några böner. Det vore att tillsluta sig helt för medmänniskorna och deras behov. I alla fall skulle vi inte bli några bra lyssnare. Och om vi ska pröva allt och ta vara på det som är bra så får vi nog lämna åt sidan all tänkbar inkrökthet i oss själva. Som god jude så kan man tänka sig att Paulus tolkade bön som ett aktivt lyssnande. Att lyssna på Gud, men inte så där rakt ut i intet, utan i och genom vår medmänniska. Att lyssna på tillvaron med alla våra förmågor, med hela vår kropp, med allt det vi är. Då ber vi. Att låta uppmaningen ”Hör Israel” och bönen *Schema Israel* leva inom oss dag och natt, 5 Mos 6:4-5. Då ber vi. Att hela tiden och överallt låta sig fyllas av Gud innebär att alltid vara öppen för det Gud vill ska ske med mig just nu. Inte passivt, utan aktivt. Hur svarar jag på min medmänniskas tilltal, hon som är skapad till Guds avbild och likhet, hon som representerar Gud för mig?

Att be ständigt är något aktivt och förknippat med vår grundläggande kallelse som människa, att vara skapad till Guds avbild och likhet och att leva det på ett medvetet sätt. Att vara Gudsordet i vår egen tillvaro som skapar mening för mitt eget och andras liv. Och Gudsordet kan bara leva om det sker i relation till andra levande varelser, i relation till hela kosmos. När min pusselbit passar ihop med Guds pusselbit avsedd för just mig då blir jag en helhet med skapelsen. Då ber jag, och ber ständigt. Konstigare än så är det inte. Men svårt. Klart mycket svårare än att på knä rabbla böner.

Bottna i vardagen

Jesus sade: ”Vad skall jag jämföra Guds rike med? Det är som en surdeg som en kvinna arbetar in i tre mått

Madeleine Delbrél

mjöl; till slut blir alltsammans syrat” (Luk 13:20-21).

I början av min klosterutbildning ingick mycket praktiskt hushållsarbete. Och det gick inte att städa som när jag var student, i klostret kunde inget döljas. Min novismästarinnas påstod att man blev helig av att städa, diska och baka bröd. Att be i kapellet betydde ingenting om jag inte samtidigt kunde be under hushållssysslor. Det märkliga var att dessa sysslor förvandlades från ett i mina ögon onödigt och tråkigt arbete till en stilla och total närvaro och vila utan ord när jag till sist tillät mig att bottna i vardagsarbetet. När vi förmår se en gudomlig genomstrålning mitt i det gråa och vanliga då är vi på väg mot helighet. Men det krävs träning att göra det rutinmässiga till det extraordinära i våra liv!

Den franska socialarbetaren och mystikern, Madeleine Delbrél, som levde mellan 1904 och 1964 i Parisförorten Ivry talade om sig själv som en gatans människa, en människa som beblandade sig med alla arbetare när de reste till och från sina fabriksjobb. Det var i vardagen hon ville förkunna Evangeliet i och genom sin högst vanliga person, i och genom sitt yrkesarbete, i och genom att vara en vanlig, troende kristen. När vardagen blir alltför irriterande och alla mina planer kollapsar, då tänker jag på Madeleine Delbrél. Hon ansåg att det är genom de oberäkneliga irritationsmomenten som man blir helig. På ett ställe skriver hon: ”Det är telefonen som ringer. Det är nyckeln som vägrar fungera.

Det är bussen som inte kommer som den ska, som är fullsatt och kör förbi oss. Det är vår bordsgranne som tar all plats under middagen. Det är dagens eget kuggghjul, det ena som leder till det andra, arbetsuppgiften som vi inte själva skulle ha valt.”

Vi känner igen dessa förgärliga småsaker som förstör vårt humör för den dagen. Gör vi dagen till en kamp mot vårt dåliga humör eller fångar vi tillfället att vila och kanske till och med se en fingervisning från Gud i vardagens små men helt avgörande skeenden? Då kan till och med det försenade pendeltåget bli till ett smycke som pryder vår balklämning, säger Madeleine Delbrél. Det är vår inre attityd som är avgörande för hur vi mår och om vi är hela och heliga. Helgon kan vi bli överallt, främst hemma och på vår arbetsplats, i tunnelbanan, på tåget och bussen i synnerhet när inget av det här fungerar som vi tycker att det ska. Vi ska känna tacksamhet när vi lyckas vara helt närvarande i de enklaste vardagssysslor som att baka bröd, städa och diska.

Att vara salt

”Ni är jordens salt. Men om saltet mister sin kraft, hur skall man få det salt igen? Det duger inte till annat än att kastas bort och trampas av människorna” (Matt 5:13). För att bli hela som människor och acceptera oss själva så måste vi handla helhjärtat och otvetydigt även om vi möter motstånd och skaffar oss fiender. Det som är ljumt och lagom passar inte in på något hel-

gon. Själv blir jag obehaglig till mods när jag möter det som är grumligt, otydligt, jolmigt och blaskigt till smaken. Det som är skarpt och tydligt kan jag bemöta om jag tycker att det är fel. Men hur bemöter man något som är *lagom*? Som är karaktärlöst och färglöst? Det skapar snarast osäkerhet och leder inte sällan till konflikter som ligger och pyrr under ytan.

Att vara uppriktiga och frimodiga, som vi uppmanas till i bibeln, är inte bara obekvämt utan leder lätt till motsättningar och konflikter. Vi sätter stämplor på både andra och får stämplor i retur, som till exempel "heretiker". Det är att bli inlåst i en box eller att låsa in andra och på så vis tror vi att har oskadliggjort den andre. Att vara helig i en sådan situation handlar om att vara öppen för förändringar och nya argument samtidigt som man är ärlig mot sig själv.

De bibliska ökenvandringarna saknar inte konflikter, vi kan bara tänka på Mose och det revolterande folket han skulle leda till det förlovade landet. Under våra livsvandringar behöver vi salt för att överleva. Om allt förblir *lagom* kommer vi inte att gå vidare mot horisonten. Vi kommer att nöja oss med det som är, både det som är bra och det som är dåligt eller direkt skadligt. Att nöja sig med *lagom* är att inte vilja bli *hel*, att inte vilja "laga världen" från den skadegörelse vi själva åstadkommit. Som hela och heliga människor blir vi inte omtyckta av alla men vi blir ärliga och andra kan möta vår blick. För att fulländas får inte saltet mista sin kraft, sin sälta, då kommer det att kastas bort av människorna, som bibeltexten säger.

Oftast begår vi våra misstag när vi inte agerar alls eller inte agerar i tid. När vi vågar fatta beslut, ibland obehagliga sådana, vågar handla, även om det bär emot, då följer vi den kallelse vi tror att vi har. Vi blir hela och heliga människor som inte bara säger att vi hungrar och törstar efter rättfärdighet utan också omsätter det i handling. Åtskilliga handlingar och beslut blir fel. Många har säkert blivit sårade av vad jag sagt och gjort. Det är också en del av själva helgelsen, att kunna leva med

det som går fel. Kanske någons misstag blir en annan människas glädje i långa loppet. Förmodligen är det misstagen, mina egna och andras, som är de viktigaste vägmärkena till helighet för var och en av oss och inte framgångarna.

Rättfärd och dygd

Biblisk rättfärdighet har inte att göra med att fördela lika. Gud står för överflöd, naturens eget överflöd och en gränslös generositet. Snålhet finns inte i Gud, och fasaväckande tanke, kanske inte ens sparsamhet ...! Gud ger ständigt och tanken att få något tillbaka finns inte. Gudomlig generositet kan vi inte mima hur gärna vi än skulle vilja, men vi kan i alla fall låta bli att känna missunnsamhet och ha giriga blickar.

De så kallade teologiska dygdena, tro, hopp och kärlek, visar på hur pass barmhärtig jag är mot mig själv och andra, hur pass trygg jag är i livet. Att tro handlar inte om att tro på något, utan att ha en tillit till livet självt. Visst är livet oförutsägbart och fyllt av prövningar, svek, ångest och lidande. Ingen av oss undgår detta. Om vi *tror* har vi trots detta en förmåga att ta oss igenom svårigheterna, en förmåga att komma igen, en återhämtningsförmåga och ett slags spänstighet. Att tro *på något* kan vara det som ger ett stöd till att vi går vidare, men grunden måste ligga i oss själva. Tilliten grundläggs i och genom våra relationer, först i vår närmaste familj. Att skapa gemenskaper där den grundläggande tilliten har slagits i spillror måste vara en av kyrkans första kallelser om hon ska vara trogen sitt budskap och det stavas gästfrihet på alla punkter.

Nära förknippat med tilliten är hoppet. Om vi inte tror att en orättfärdig situation går att förändra spelar knappast tron någon roll. Hur omöjligt det än kan se ut så måste vårt liv näras av en paradistanke, att det omöjliga är möjligt. Nästan varenda berättelse i bibeln talar om hopp i alla tänkbara variationer. Hoppet närs av våra berättelser, erfarenheter som fått ett kanske oväntat men i grunden lyckligt slut. Men hoppet förutsätter att vi hela tiden är på vandring. Hoppet dör om vi

slår oss till ro och nöjer oss med det som är *lagom*.

Kärlek är svårtolkat. Själv brukar jag skriva om det med en uppmärksam ömhet eller en ömsint uppmärksamhet. Det är något vi kan visa mot alla våra medmänniskor, oavsett vad vi faktiskt tycker om dem. Om varje människa är skapad till Guds avbild och likhet, även om jag har svårt att se det hos vissa, så talar ändå Gud också genom dem. Det kan vara något jag faktiskt ska reagera mot, men jag kanske bara ser bort och tystnar istället för att uppmärksam lyssna och sedan agera. Ömsinthenheten måste ligga i att vilja att vi båda går utöver vårt förnuft, att vi vänder om, *metanoia*, att vi båda tar ut en ny färdriktning. Kärlek ska driva oss till handling inte till något smetigt gosande.

Helighet i vardagen?

Att leva heligt är att smutsa ner händerna och att befinna sig i osäkerhet. Det är att våga bottna i mörkret, i dimman, på gungfly trots tvetydighet och tillvarons oberäknliga rörlighet. Det är att inse att vi är havande med något som ska födas, något vi anar men inte kan se. Natten är havande med dagen som ska födas och vi kan bara öppna oss för hur den ska gestalta sig. Det är att gå ut i livet med Muminpappans hälsning till den nya dagen: "I öster klarnade himlen i väntan på att solen skulle gå upp. Hon var färdig att komma, om några minuter var natten slut och allt kunde börja om från början igen. En ny port mot det Otroliga, det Möjliga, en ny dag där allting kan hända om man inte har nånting emot det."³

SR MADELEINE FREDELL OP

Noter

- 1) Lumen Gentium, Andra Vatikankonciliet dogmatiska konstitution om kyrkan, §§ 39 – 42, Katolska Bokförlaget, Uppsala, 1988, 3:e upplagan
- 2) Boye, Karin, Dikter, Bonniers förlag, Stockholm, 1966, sid 25
- 3) Jansson, Tove, Muminpappans memoarer, Rabén&Sjögren, 1950, 1968; sid 169